

Høringsinnspill til forslag til ny boklov

Det vises til Kultur- og likestillingsdepartementets høringsbrev av 18. august 2022 vedrørende forslag til ny boklov med høringsfrist 18. november 2022.

Kort om Bokbasen

Bokbasen AS (heretter «Bokbasen») ble etablert i 2007 og har som mål å bidra til å gjøre litteratur mer tilgjengelig og å forenkle bokverdenens formidlingsoppdrag. Vi oppfyller dette målet ved å utvikle digitale infrastrukturløsninger som tilbys ulike typer selgere og kjøpere av litterære verk, herunder forlag, bokhandel, nettbokhandel, strømmetjenester, bibliotek og skole.

Bokbasen forvalter og drifter herunder Den norske Bokdatabasen som gir en komplett oversikt over mer enn 100 000 norske utgivelser. Bokdatabasen er den mest oppdaterte katalogen over bokutgivelser i Norge og bidrar til at små og store forlag får vist frem sine utgivelser til bokhandlere, bibliotek og skolesektoren. Gjennom nettbokhandlernes fortløpende oppdateringer blir de sentrale opplysningene som legges inn i Bokdatabasen også fortløpende tilgjengelig for allmennheten.

Bokbasen tilbyr også en Digital Distribusjonssentral (DDS) for distribusjon av e-bøker og lydbøker. Bokbasens systemer og tjenester medfører at slike digitale bøker kan tilbys som enkeltkjøp, i abonnementstjenester (strømmetjenester) eller som utlånslisenser til bibliotek etter utgivers ønske. Både store og små nettbokhandler kan knytte seg til DDS via Bokbasens API, og dermed tilby hele utvalget av nedlastbare bøker til sine kunder. Bokbasens løsning inkluderer også Bokskya - en digital bokhylle som samler den enkelte kundes bøker uavhengig av hvor den er kjøpt.

Tjenestene våre brukes av over 1500 små og store forlag i tillegg til bokhandlere, bibliotek, nettbutikker og strømmetjenester over hele landet. Gjennom Bokbasens tjenester bidrar vi til å redusere etableringshindrene for nye og mindre aktører i bokbransjen ved å gjøre veien til markedet kortere og rimeligere.

Overordnet om Bokbasens innspill

Bokbasen er som det fremgår over, ikke selv selger eller kjøper av bøker, men tilbyr tjenester i tilknytning til distribusjon av digitale bøker. Bokbasen finner det derfor ikke naturlig å ha uttale seg om høringens hovedspørsmål i form av hvorvidt man i det norske markedet bør ha regulering av fastpris, avanser og skaffe- og leveringsplikt, men vil knytte sine kommentarer til enkelte praktiske sider ved gjennomføringen av forslaget.

Bokbasens merknader

Til lovforslagets § 2 – Definisjoner

Bokbasen har merket seg at begrepet «leverandør» knyttes opp til en utgiver av bøker med ISBN-nummer. ISBN (International Standard Book Number) er system for identifisering av bøker beregnet for kommersiell bruk. I ISBN-systemet har hver boktittel en egen unike ISBN-kode for hver variasjon (f.eks. innbundet utgave, pocketbok, ebok eller lydbok) eller utgave av boken.

Slik Bokbasen ser det, er det fornuftig å avgrense lovens virkeområde til bøker med ISBN-nummer blant annet fordi tildeling av ISBN gir et klart og egnet kriterium for å skille de egentlig litterære utgivelsene fra andre produktkategorier som regelmessig også selges gjennom de samme salgskanalene.

Bokbasen har imidlertid også merket seg at det ikke er lagt inn noe tilsvarende krav om ISBN i definisjonen av «bok» og uten at dette er kommentert i høringsnotatet. Dette kan skape usikkerhet om lovens anvendelsesområde, herunder om og i hvilken utstrekning loven er ment å få anvendelse for utgivelser uten ISBN, noe som i tilfelle kan skape praktiske utfordringer med hensyn til entydig identifikasjon av hva lovens rettigheter og plikter er knyttet til.

Dette vil da forutsette at man holder seg til de regler som er gitt knyttet til bruk av ISBN (<https://www.nb.no/tjenester/standardnummerering/isbn/#hva-skal-ikke-ha-isbn>).

Departementet bes vurdere om krav til ISBN også bør tas inn i definisjonen av «bok» eventuelt at departementet i proposisjonen klargjør hva lovens eventuelle virkeområde skal være i relasjon til boklignende eller bokrelaterte produkter/tjenester uten ISBN.

Til lovforslaget § 3 - Lovens virkeområde

Etter lovforslagets § 3, skal bokloven kun gjelde for salg gjennom norske forhandlere. Ifølge høringsnotatet innebærer dette at loven kun skal omfatte «leverandører og forhandlere som er etablert og befinner seg i Norge».

Bokbasen vil i den forbindelse peke på at det er en rekke utenlandske forhandlere som tilbyr bøker til norske forbrukere. Dersom boklovens bestemmelser kun skal gjelde norske, og ikke utenlandske forhandlere, vil sistnevnte kunne oppnå en konkurransemessig fordel f.eks. ved at de slipper å ta inn bredden av norske utgivelser og ved at de kan selge for eksempel bestselgere i fastpris billigere enn det norsketablerte forhandlere kan.

I forlengelsen av dette, vil Bokbasen også minne om at mange av aktørene i det norske markedet og da særlig innen netthandel, strømmetjenester mv. har utenlandske eiere og således kan velge å drive virksomheten mot det norske markedet fra andre land dersom dette kan bidra til å styrke deres konkurransedyktighet mot norsketablerte aktører.

Samlet kan dette være egnet til å undergrave boklovens mer overordnede formål om mangfold, bredde og styrking av norsk og samisk språk. Dette krever at forholdene legges til rette for en lønnsom og levedyktig norsk bokbransje.

Til lovforslaget § 3 – Lovens anvendelse hva gjelder lærebøker for høyere utdanning

Digitaliseringen åpner opp for nye måter studentene kan få tilgang til og arbeide med pensumlitteraturen på. Det er viktig at norsk bokbransje er i stand til å møte studenters behov for rimelig og fleksibel tilgang til læremidler og tilhørende tjenester som kan bidra til å effektivisere og forbedre studentenes bruk av og arbeid med læremidlene. I motsatt fall, vil utenlandske læremidler kunne bli foretrukket fremfor norske utgivelser. Bokbasen er for sin del forberedt på å utvikle de tekniske løsninger som markedet etterspør, uavhengig forretningsmodeller.

Til lovforslaget § 5 – fastprisperiodens start

I lovforslagets § 5 annet ledd, foreslås det at «fastprisen gjelder [...] fra første gang tittelen utgis av en norsk leverandør». Utviklingen går i retning av at det verken er nødvendig eller alltid ønskelig at

papirboka blir utgitt først. Etter Bokbasens syn, er det derfor fornuftig at fastprisperiodens start er teknologinøytral i den forstand at den gjøres uavhengig av format.

Rent praktisk ser Bokbasen ingen spesielle utfordringer med at fastprisen er knyttet til tittel, dvs. er formatuavhengig, fremfor at fastprisperioden skal gjelde for hvert format separat eller at dagens løsning med en felles opphørsdato videreføres. Rent praktisk kan fastprisens utløp legges inn i utgivelsens metadata i Bokdatabasen og følge de eksisterende metadataleveransene til forhandlerne. Det er også mulig å lage tekniske løsninger som eventuelt varsler forhandlere i forbindelse med fastprisperiodens utløp. Det er i så måte også mulig å lage egne tjenester for forhandler uten Mentor-abonnement, f.eks. kiosker og kolonial osv.

Til lovforslaget § 6 - Skaffeplikt av papirbøker

Slik Bokbasen oppfatter det, innebærer forslaget første ledd at forhandlerne overfor sluttkundene er forpliktet til å skaffe de papirbøker som lagerføres av leverandør. For å kunne oppfylle denne forpliktelsen, er forhandlerne avhengig av at forlagene rent faktisk oppfyller sin leveringsplikt etter annet ledd. Per i dag er 1575 forlag registrert med aktive utgivelser i Den norske Bokdatabasen som administreres av Bokbasen. Dette tallet dekker et spenn av ulike forlagsvirksomheter fra de større profesjonelle forlagene til forlag med kun en utgivelse. Bokbasens erfaring er at det tidvis kan være vanskelig å få kontakt og respons fra enkelte av de små forlagene, herunder at det å få oversendt eksemplarer selv for Bokbasens registrering i Bokdatabasen tidvis kan ta lang tid. I noen tilfeller har man opplevd at oppgitte kontaktopplysninger ikke lenger relevante osv. De fleste små forlag lagerfører selv sine bøker og har ingen tilknytning til noen av de større distribusjonssentralene for fysiske bøker slik som Forlagssentralen, Sentraldistribusjon og Fagbokforlaget, som ellers kunne sikret levering av lagerførte varer. Slik Bokbasen ser det, kan dette skape praktiske utfordringer for forhandlerne med hensyn til oppfyllelse av skaffeplikten. Bokbasen vil derfor oppfordre departementet til å vurdere å modifisere skaffeplikten til en plikt til å gjøre et forsvarlig forsøk på å skaffe utgivelsen, eller i det minste gjøre unntak for de tilfeller der forlaget ikke responderer på bestillinger fra forhandlers side.

Til lovforslaget § 6 – Leveringsplikt e-bøker

Når det gjelder e-bøker, foreslår departementet kun å innføre en leveringsplikt og ikke noen skaffeplikt. Ifølge høringsnotatet på side 37, omfatter den foreslåtte leveringsplikten for e-bøker kun «e-bøker som distribueres gjennom Bokbasen eller tilsvarende tjeneste». Denne viktige kvalifiseringen av leveringsplikten bør fremgå av bestemmelsens ordlyd som et eksplisitt vilkår for leveringplikten, og ikke bare av forarbeidene.

For det første, innebærer nevnte kvalifisering at det er forlaget som avgjør om et verk skal distribueres som e-bok. Det være opp til det enkelte forlag forretningsmessige beslutning om de ønsker å utgi et verk i et slikt digitalt format eller ikke.

For det annet, kan et slikt vilkår bidra til at digital distribusjon kan skje på en sikker måte. Digital distribusjon av åndsverk medfører fare for at innholdet kommer på avveie, noe som vesentlig vil kunne svekke innholdets kommersielle verdi. At e-bøker og lydbøker har blitt gjort tilgjengelig i pirattjenester o.l. er dessverre noe man har erfaring med i norsk bokbransjen. Det er derfor ikke rimelig å pålegge forlag å levere bøker digitalt uten at sikkerhet er ivaretatt på en tilfredsstillende måte.

Bokbasen har gjennom år investert i og utviklet sikre løsninger for overføring av e-bøker mellom forlag på den ene siden og forhandler/sluttbruker på den andre side. Bokbasen stiller i tillegg også krav til forhandlers systemer. Begge deler medfører at distribusjon av e-bøker kan skje på en trygg måte.

Det fremgår verken av lovteksten eller forarbeidene hva departementet mer konkret har siktet til når departementet har vist til en «tilsvarende tjeneste» som Bokbasen, men Bokbasen forutsetter at departementet med dette har ment en distribusjonssentraltjeneste som på tilsvarende måte som Bokbasen ivaretar sikkerheten i den digitale distribusjonen, og at det sikkerhetsnivå som en slik tjeneste tilbyr må være tilfredsstillende i henhold til den til enhver tid gjeldene bransjestandard for slike sikkerhetsløsninger.

Forlaget (eventuelt den distribusjonssentral som forlaget overlater distribusjonen av e-bøker til) må i tillegg og av samme grunner ha rett til å stille krav til *forhandlers* sikkerhetssystemer.

Til lovforslaget § 7 – Skaffe- og leveringsplikt digitale lydbøker

Når det gjelder skaffe- og leveringsplikt for digitale lydbøker forutsetter departementet i høringsnotatet på side 39 at leveringsplikten kun omfatter «bøker som er produsert som lydbok og er tilgjengelig gjennom Bokbasen eller en tilsvarende tjenesteleverandør». Dette er så viktige kvalifiseringer av kravene bør fremgå av lovteksten som vilkår for tilbudsplikten.

Når det gjelder kravet om at boken må være produsert som lydbok, forutsetter Bokbasen at bestemmelsen kun får anvendelse i tilfeller der forlaget selv har valgt å produsere en lydbok og gjort denne tilgjengelig som nevnt, og at bestemmelsen ikke er ment å gi forhandlere, strømmetjenester eller andre noen rett til å produsere lydbøker. Bokbasen forutsetter også at bestemmelsen ikke gjelder slike lydbøker som er fremstilt etter tvangslisensbestemmelsen i åndsverkloven § 56, jf. § 56 a om tvangslisens for fremstilling og bruk av opptak for personer med nedsatt funksjonsevne.

Når det gjelder de sikkerhetsmessige hensyn, vises det til merknadene ovenfor knyttet til leveringsplikt for e-bøker som er like relevante for lydbøker. Det er avgjørende at forlag ikke plikter å levere lydbøker uten at sikkerhet er tilbørlig ivaretatt på alle ledd i distribusjonen.

Vi takker for anledningen til å komme med våre innspill til forslaget til ny boklov. Om departementet skulle ha spørsmål eller ha behov for utdypning av våre innspill, står vi selvsagt til disposisjon.

Med vennlig hilsen

Tone Løyland
Adm. Dir.
Bokbasen AS